

Doğanın Kolektif Ekolojik Uyumunu: Karşılıklı Yardımlaşma

Meydan Gazetesi

08.09.2013

“Aynı yuvaya ya da aynı yuvalar kolonisine ait iki karınca birbirlerine yaklaşır, antenleriyle birkaç saniye birbirlerine selam verirler ve “eğer bir tanesi aç ya da susuz ise ve özellikle diğerinin kursağı doluyorsa hemen yiyecek ister.” Kendisinden böyle bir ricada bulunulan birey bunu asla reddetmez; alt çenesini ayırır, uygun bir konum alır ve aç karıncanın yemesi için bir damla şeffaf sıvıyı midesinden ağzına getirir... Eğer kursağı dolu olan bir karınca bir yoldaşını beslemeyi reddedecek kadar bencillik ederse ona bir düşman ya da daha kötü bir şey gibi davranılır... Ve eğer bir karınca düşman bir türe ait bir karıncayı beslemeyi reddetmemişse o karıncanın akrabaları tarafından bir dost olarak görülür.”

Evrimin bir faktörü olarak türler arasında karşılıklı yardımlaşmayı esas alan Pyotr Kropotkin 1902 yılında yazdığı kitabında birçok tür hakkında ayrıntılı gözlem ve incelemelere yer vermiştir. Kropotkin kitaptaki örneklerde türlerin evriminde mücadelenin rolünü reddetmemiş, fakat türlerin evrimi için karşılıklı yardımlaşmanın, rekabetten çok daha önemli ve geçerli olduğunu vurgulamıştır.

İngiltere’de sürgündeyken kaleme aldığı Karşılıklı Yardımlaşma ilk kez Londra’da basıldığında, Darwin’in Türlerin Kökeni Üzerine çalışması, Avrupa’da karşılık bulmaya başlamış, doğal seleksiyon ya da yaşam mücadelesine ilişkin fikirleri Darwin’in bazı yorumcuları tarafından özellikle yükseltelen söylemler haline almıştı. Kropotkin, bu yorumculardan biri olan Thomas Huxley’in “Bir Doğa Yasası ve Var olma Mücadelesi” makalesine bir karşılık olarak bu araştırmayı kaleme almıştır. 7 yıl süren araştırmasında Kropotkin doğada birçok tür arasındaki ilişkileri incelemiş, birçok zoolog ve antropoloğun çalışmalarını araştırmış ve karşılıklı yardımlaşmayı örnekendirerek, canlılar arasındaki ekolojik ve kolektif uyumu anlatmıştır.

Kropotkin’e göre bireyin güçlü olmasından ziyade topluluk içindeki dayanışma ilişkilerinin güçlü olmasıydı esas olan. Evrimin Bir Faktörü Olarak Karşılıklı Yardımlaşma adlı çalışmasında, bencillik ve rekabetin karşısına koyduğu dayanışma gerçeğini, hayvanlar arası ilişkilerden ilkel topluluklara, Ortaçağ şehirlerinden lonca örgütlenmelerine kadar götürerek temellendirmiştir.

Günümüz kapitalizmde tek kişilik hayatlarına sıkıştırılan bireyler Kropotkin’in tarif ettiği kardeşliği yaşamaktan uzaklaştırılmıştır. Tam da bu noktada geçmişteki ve doğadaki örneklerden yola çıkarak, Kropotkin, “insan insanın kurdudur” diyerek kendi meşruluğunu sağlayan kapitalizm üzerindeki perdeyi kaldırır ve bize unutturulmaya çalışılan paylaşma ve dayanışmanın yaşamın özünde olduğunu ve ezenler karşısında ezilenlerin hayatta kalmak için dayanışmasının yaşamsal bir ihtiyaç olduğunu açıklar.

Kitapta geçen Güneybatı Afrika kabilelerinden biri olan Hotantolara ilişkin verilen örneklerden bir tanesi hayli çarpıcıdır. “...Eğer bir Hotanto’ya bir şey verilirse onu hemen orada bulunan herkesle bölüşür... Tek başına yiyemez ve ne kadar aç olursa olsun yiyeceğini paylaşmak için oradan geçenleri çağırır.”

Bu örnek, kendi hayatlarında sıkıştırılmış, bencilleştirilmiş, tek başına çalışan, tek başına yemek yiyen, tek başına sevin(emey)en ve tek kişilik “bağımsız” hayatlarında gün geçtikçe yalnızlaşıp tutsaklaşan, kapitalizm içindeki insan için oldukça yabancı görünse de, aslında Kropotkin bizden bahsetmektedir. Bu yüzdendir ki, geçtiğimiz aylarda Taksim’de de gördüğümüz gibi insanlar kapitalizmin dayattığı bencillik algısını bir kenara atıp, refleksif olarak paylaşma ve dayanışma ilişkileriyle örmektedir hayatlarını.

Karşılıklı Yardımlaşma, bize unutturulmaya çalışan bizi hatırlatmasıyla, yazıldıktan bir asır sonra da hala güncelliğini koruyan bir kitap.

Anarşist Kütüphane

Meydan Gazetesi
Doğanın Kolektif Ekolojik Uyumunu: Karşılıklı Yardımlaşma
08.09.2013

Bu yazı Meydan Gazetesi'nin 12. sayısında yayımlanmıştır.

tr.anarchistlibraries.net